112. MEKTUP

١١٢ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي عَشَرَ وَالْمِائَةُ: اِلَى الْقَاضِى اَسْلَمَ فِي بَيَانِ اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى لَا عَيْنُ ذَاتِهِ سُبْحَانَهُ وَلَا غَيْرُ ذَاتِهِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى مَا اَحْسَنَ مَا قَالَ عُلَمَاءُ اَهْلِ السُّنَّةِ شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ مِنْ اَنَّ الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةَ الْحَقِيقِيَّةَ لِوَاجِبِ الْوُجُودِ لَا هُوَ وَلَا غَيْرُهُ وَهٰذِهِ الْمَعْرِفَةُ وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ وَاِنَّمَا وَجَدُوهَا بِنُورِ الْفِرَاسَةِ وَبِبَرَكَةِ مُتَابَعَةِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَاَرْبَابُ الْمَعْقُولِ يَفْهَمُونَ مِنْ هٰذِهِ الْعِبَارَةِ ارْتِفَاعَ النَّقِيضَيْنِ وَلَمْ يَعْلَمُوا اَنَّ اِتِّحَادَ الْمَكَانِ وَالزَّمَانِ مِنْ شُرُوطِ حُصُولِ التَّنَاقُضِ فَاِذَا لَمْ يَكُنْ لِلزَّمَانِ وَالْمَكَانِ مَجَالٌ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ كَيْفَ يُتَصَوَّرُ فِيهَا التَّنَاقُضُ وَمَا تَصَرَّفَ الْعُلَمَاءُ فِي لَفْظِ الْغَيْرِ لِدَفْعِ التَّنَاقُضِ وَاَرَادُوا بِالْغَيْرِ مَعْنًى خَاصًّا لَا حَاجَةَ اِلَيْهِ اَصْلاً بَلِ النَّظَرُ الْكَشْفِيُّ يَمْنَعُ هٰذَا التَّخْصِيصَ وَيُثْبِتُ نَفْيَ الْغَيْرِيَّةِ بِاَيِّ مَعْنًى كَانَتْ وَنَجِدُ اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى كَمَا اَنَّهَا لَيْسَتْ عَيْنَ ذَاتِهِ الْاَقْدَسِ بَلْ زَائِدَةٌ لَيْسَتْ غَيْرَ ذَاتِهِ أَيْضًا وَلَوْ كَانَتْ زَائِدَةً وَثَبَتَتْ نِسْبَةُ الْاِثْنِينِيَّةِ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الذَّاتِ وَقَدْ تَخَلَّفَ هُنَا الْقَضِيَّةُ الْمُقَرَّرَةُ لَدَى اَرْبَابِ الْمَعْقُولِ مِنْ اَنَّ الْاِثْنَيْنِ مُتَغَايِرَانِ وَنُقِضَتْ اُصُولُهُمْ وَمَا قُلْتُ مِنْ اَنَّهُ وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ بِمَعْنَى اَنَّ الْعَقْلَ لَا يَهْتَدِى اِلَيْهِ قَاصِرٌ عَنْ اِدْرَاكِهِ لَا اَنَّهُ يَحْكُمُ بِخِلَافِهِ كَيْفَ يَحْكُمُ بِخِلَافِهِ وَهُوَ لَمْ يَتَصَوَّرْهُ بَعْدُ بَلْ هُوَ خَارِجٌ عَنْ حِيطَةِ اِدْرَاكِهِ فَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ حُكْمُهُ بِاِثْبَاتِهِ وَنَفْيِهِ ﴿رَبَّنَا اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Bu mektup Kâdı Eslem'e gönderilmiştir**
- **Allah Teâlâ'nın sıfatlarının zatının aynı ve gayrı olmadığı**

Hamd, Allah Teâlâ'yadır. O'nun seçtiği kullarına selam olsun.

Allah Teâlâ hizmetlerini mükafatlandırsın, ehl-i sünnet ve'l-cemaat alimleri ne güzel söylemişlerdir: Vacibü'l-Vücud Hazretleri-nin sekiz hakiki sıfatı O'nun ne kendisidir, ne de gayrisidir. Bu bilgi

aklın sınırlarını aşan bir bilgidir. Alimlerimiz bunu feraset nuru ve Peygambere (s.a.v.) tabi olma bereketi ile bulmuşlardır.

Mantıkçılar bu ifadeyi iki zıddın ortadan kalkması olarak görürler. Tenakuzun olabilmesi için mekan ve zaman birlikteliğinin şart olduğunu bilmezler. O yüce hazrette zaman ve mekan kavramı olmadığına göre tenakuz nasıl düşünülebilir. Alimlerimiz tenakuzu bertaraf etmek için gayr kelimesini kullanmışlar ve bu kelimeye özel bir anlam yüklemişlerdir. Buna da hiç gerek yoktur. Aksine böyle bir daraltmaya keşfî bakış engel olmakta, her türlü anlamı ile gayriliği reddetmektedir. Allah Teâlâ'nın sıfatlarının zatının aynı olmayıp, aksine zait oldukları gibi, zatının gayri de değildir. Velev ki zait olmuş ve sıfatlar ile zat arasına ikilik girmiş olsun...

Bu durum mantıkçıların, iki şey birbirinden farklı olmak zorundadır, kuralı ile çelişebilir, onlara ters gelebilir. Bu bilginin, aklın sınırlarını aştığını söylerken, aklın bu bilgiye ulaşmayacağını ve bunu anlamaktan aciz olduğunu ifade etmek istiyorum. Yoksa akıl bunun aksini söyler anlamına değildir. Bunu anlamaktan aciz olan akıl nasıl aksini söyleyebilir? Bu konuda olumlu veya olumsuz bir yargıda bulunması nasıl düşünülebilir?

"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"[3]

KELİME ANLAMI

112. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِى عَشَرَ وَالْمِائَةُ **Yüz on ikinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْقَاضِى اَسْلَمَ **Kadı Eslem'e** *(Ne hakkındadır?)* فِى بَيَانِ **Şunun beyanı hakkındadır ki,** اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى **Allah Teâlâ'nın sıfatları** سُبْحَانَهُ لاَ عَيْنُ ذَاتِهِ **Ne zatının aynıdır** وَلاَ غَيْرُ ذَاتِهِ **Ne de gayrıdır.** ≻

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun مَا اَحْسَنَ Ne de güzeldir *(Ne?)* مَا قَالَ عُلَمَاءُ اَهْلِ السُّنَّةِ Ehli sünnet alimlerinin

[3] Kehf, 10.

söylediği شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ Allah Teâlâ onların çalışmalarını mükafatlandırsın (şu söz) مِنْ اَنَّ الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةَ الْحَقِيقِيَّةَ Hakiki sekiz sıfatı *(Kimin?)* لِوَاجِبِ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu olan Allah'ın لاَ هُوَ وَلاَ غَيْرُهُ Ne odur ne de ondan gayrıdır وَهَذِهِ الْمَعْرِفَةُ Ve bu bilgi وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ Akıl sınırının ötesindedir وَاِنَّمَا وَجَدُوهَا Fakat onlar bunu buldular *(Ne ile?)* بِنُورِ الْفِرَاسَةِ Feraset nuruyla وَبِبَرَكَةِ مُتَابَعَةِ الْاَنْبِيَاءِ Ve de peygamberlere tabi olmanın bereketiyle عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Onlara salat-u selam olsun وَاَرْبَابُ الْمَعْقُولِ Mantık ehli ise يَفْهَمُونَ مِنْ هَذِهِ الْعِبَارَةِ Bu ibareden anlıyorlar *(Neyi?)* اِرْتِفَاعَ النَّقِيضَيْنِ İki zıttın ortadan kalkmasını وَلَمْ يَعْلَمُوا Ama bilemediler ki, اَنَّ اتِّحَادَ الْمَكَانِ وَالزَّمَانِ Zaman ve mekan birliği مِنْ شُرُوطِ حُصُولِ التَّنَاقُضِ Zıtlığın oluşmasının şartlarındandır فَاِذَا لَمْ يَكُنْ Öyleyse olmayınca *(Niçin?)* لِلزَّمَانِ وَالْمَكَانِ Zaman ve mekan için *(Ne?)* مَجَالٌ Bir imkan ve saha *(Nerede?)* فِى تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu hazret(vacibu'l-vücut mertebesin)de كَيْفَ يُتَصَوَّرُ فِيهَا Orada nasıl düşünülebilir? *(Ne?)* اَلتَّنَاقُضُ Zıtlık وَمَا تَصَرَّفَ الْعُلَمَاءُ Alimler tasarrufta bulunması *(Nerede?)* فِى لَفْظِ الْغَيْرِ Gayr lafzında *(Niçin?)* لِدَفْعِ التَّنَاقُضِ Zıtlığı gidermek için وَاَرَادُوا بِالْغَيْرِ Ve gayr ile kast etmeleri *(Neyi?)* مَعْنًى خَاصًّا Özel bir manayı لاَ حَاجَةَ اِلَيْهِ اَصْلاً Buna asla ihtiyaç yoktur بَلِ النَّظَرُ الْكَشْفِيُّ Aksine keşfi nazar يَمْنَعُ هٰذَا التَّخْصِيصَ Bu tahsisi men etmektedir وَيُثْبِتُ نَفْىَ الْغَيْرِيَّةِ Ve de gayriyet olmadığını ispat etmektedir بِاَىِّ مَعْنًى كَانَتْ Hangi manada olursa olsun وَنَجِدُ Ve bulmaktayız ki, اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın sıfatları كَمَا اَنَّهَا Nasıl ki onlar لَيْسَتْ عَيْنَ ذَاتِهِ الْاَقْدَسِ Mukaddes zatının aynısı değil بَلْ زَائِدَةٌ Bilakis zait ise لَيْسَتْ غَيْرَ ذَاتِهِ أَيْضًا Zatının gayrısı da değildir وَلَوْ كَانَتْ زَائِدَةً Zait olsalar dahi وَثَبَتَتْ Ve sabit olsa da *(Ne?)* نِسْبَةُ الْاِثْنَيْنِيَّةِ İkilik nispeti *(Nerede?)* بَيْنَهَا وَبَيْنَ الذَّاتِ Onlarla zat arasında وَقَدْ تَخَلَّفَ هُنَا Kuşkusuz burada tutmamıştır *(Ne?)* اَلْقَضِيَّةُ الْمُقَرَّرَةُ Makbul olan

görüş *(Nerede?)* لَدَى اَرْبَابِ الْمَعْقُولِ Mantık ehlinin nezdinde (o görüş de şudur) مِنْ اَنَّ الْاِثْنَيْنِ مُتَغَايِرَانِ İki şey birbirinden farklıdır وَنُقِضَتْ اُصُولُهُمْ Ve usulleri bozulmuştur وَمَا قُلْتُ Ve benim dediğim مِنْ اَنَّهُ وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ Bu akıl sınırının ötesindedir (sözü) بِمَعْنَى Şu manadadır ki, اَنَّ الْعَقْلَ لاَ يَهْتَدِى اِلَيْهِ Akıl ona ulaşamaz قَاصِرٌ عَنْ اِدْرَاكِهِ Onu anlamaktan acizdir لاَ اَنَّهُ يَحْكُمُ بِخِلاَفِهِ Yoksa onun aksine hükmeder anlamında değildir كَيْفَ يَحْكُمُ بِخِلاَفِهِ Aksine nasıl hükmedebilir? وَهُوَ لَمْ يَتَصَوَّرْهُ بَعْدُ Halbuki onu henüz kavrayabilmiş değildir بَلْ هُوَ خَارِجٌ Aksine o dışındadır *(Neyin?)* عَنْ حِيطَةِ اِدْرَاكِهِ Aklın idrak sahasının فَكَيْفَ يَتَصَوَّرُ Öyleyse nasıl düşünülebilir? *(Ne?)* حُكْمُهُ Aklın hüküm vermesi *(Nasıl?)* بِاِثْبَاتِهِ وَنَفْيِهِ Bunun ispatı ve inkarıyla رَبَّنَا Rabbimiz آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu...